

**RAMING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1990
VAN DE GLASTUINBOUW- EN CHAMPIGNONBEDRIJVEN**

December 1990

REFERAAT

RAMING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1990 VAN DE GLASTUINBOUW- EN CHAMPIGNONBEDRIJVEN

Boers, A.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1990

Periodieke Rapportage 24-90

ISSN 0921-4267

17 p.

Het beeld van 1989 blijft voor de drie glastuinbouwsectoren ook in 1990 bestaan: gunstige resultaten voor de potplantensector, een kostendekkende exploitatie voor de glasgroentesector, en een verliesgevend niveau voor de snijbloemensector.

Binnen de gehele glastuinbouw treden vrijwel identieke kosten- en opbrengstenontwikkelingen op. De kostentoeename is met 8,5% per bedrijf iets groter dan de opbrengststijging (7%). Hoofdoorzaken van de kostentoeename zijn een hogere rentevoet, een hogere gasprijs en hogere arbeidskosten per uur.

Als gevolg van lagere prijzen voor de champignons zet de in 1987 begonnen verbetering van rentabiliteit en inkomen van champignonbedrijven in 1990 niet verder door. Opnieuw schieten de gerealiseerde beloningsniveaus van de ingezette produktiefactoren tekort, zodat de vrijwel kostendekkende exploitatie van 1988 en 1989 niet wordt geëvenaard in 1990. Per bedrijf wordt een omzetsdaling van 2% en een kostenstijging van 5% voorzien.

Glasgroenten/Snijbloemen/Potplanten/Champignonteelt/Ramingen/Rentabiliteit/Inkomen/Nederland

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

| | Blz. |
|---|------|
| 1. INLEIDING | 5 |
| 2. BEREKENINGSWIJZE VAN DE GERAAMDE BEDRIJFSUITKOMSTEN | 6 |
| 3. DE GERAAMDE BEDRIJFSUITKOMSTEN PER BEDRIJFSTAK IN 1990 | 7 |
| 3.1 Groenten onder glas | 7 |
| 3.1.1 Kosten | 7 |
| 3.1.2 Opbrengsten | 8 |
| 3.1.3 Bedrijfsuitkomsten | 9 |
| 3.2 Snijbloemen onder glas | 9 |
| 3.2.1 Kosten | 9 |
| 3.2.2 Opbrengsten | 10 |
| 3.2.3 Bedrijfsuitkomsten | 10 |
| 3.3 Potplanten onder glas | 11 |
| 3.3.1 Kosten | 11 |
| 3.3.2 Opbrengsten | 11 |
| 3.3.3 Bedrijfsuitkomsten | 12 |
| 3.4 Totaal tuinbouw onder glas | 12 |
| 3.5 Champignons | 13 |
| 3.5.1 Kosten | 13 |
| 3.5.2 Opbrengsten | 14 |
| 3.5.3 Bedrijfsuitkomsten | 14 |
| BIJLAGEN | 15 |
| 1. Raming van de wijzigingen in oppervlakte, opbrengsten en kosten per bedrijf in de groente-, de snijbloemen-, de potplantenteelt onder glas, de totale glassector en de champignonteelt in 1990; procentuele wijzigingen ten opzichte van 1989 | 15 |
| 2. Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeids- opbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in gld., in de groente-, de snijbloemen-, de pot- plantenteelt onder glas en de totale glassector in 1990 in vergelijking met de resultaten in 1989 | 16 |
| 3. Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeids- opbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in gld., in de champignonteelt in 1990 in vergelijking met de resultaten in 1989 | 17 |

1. Inleiding

Het hier gerapporteerde onderzoek is bedoeld om, mede ten behoeve van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het tuinbouwbedrijfsleven, inzicht te verkrijgen in de bedrijfseconomische resultaten van de glastuinbouw en de champignonenteelt in 1990. Omdat op dit tijdstip nog geen uitgewerkte LEI-boekhoudingen van de aan het rentabiliteits- en financieringsonderzoek deelnemende bedrijven beschikbaar zijn, moeten de resultaten worden geraamd.

Voor de glastuinbouw als geheel, voor de subsectoren glasgroenten, snijbloemen en potplanten onder glas, en voor de champignonenteelt is het geraamde gemiddelde netto-bedrijfsresultaat - het verschil tussen opbrengsten en kosten - per bedrijf weergegeven. Het netto-bedrijfsresultaat is tevens per f 100,- kosten uitgedrukt. Daarnaast is de gemiddelde arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer vermeld. De arbeidsopbrengst per ondernemer is samengesteld uit het netto-bedrijfsresultaat vermeerderd met de berekende vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer. Het ondernemersinkomen omvat de arbeidsopbrengst van de ondernemer vermeerderd met het saldo van de berekende en betaalde rente.

De belangrijkste kostensoorten, de opbrengst en het netto-bedrijfsresultaat zijn tenslotte ook per eenheid teeltoppervlakte vermeld.

2. Berekeningswijze van de geraamde bedrijfsuitkomsten

De ramingen zijn uitgevoerd aan de hand van de kosten- en opbrengstenontwikkelingen die in 1990 ten opzichte van 1989 zijn opgetreden. De cijfers van de bedrijfsuitkomsten in de genoemde respectievelijke bedrijfstakken in 1989 hebben hierbij mede als uitgangspunt gediend.

Informatie is ingewonnen omtrent de (veiling)omzetten voor 1 november 1990 en het gasverbruik (met betrekking tot glastuinbouw) vóór 1 oktober 1990 van deelnemers aan het rentabiliteits- en financieringsonderzoek in de glastuinbouw en in de champignon-teelt. Tevens is gelet op de ontwikkeling van de landelijke veilingomzetten in relatie met de wijzigingen in de landelijke arealen.

De ramingen van de kosten zijn gebaseerd op de gemiddelde prijsstijgingen van de afzonderlijke kostensoorten in 1990. Hierbij is tevens rekening gehouden met veranderingen in de verbruikte hoeveelheden.

De duurzame produktiemiddelen worden gewaardeerd op basis van de nieuwwaarde. Dit vormt tevens het uitgangspunt voor de vaststelling van de afschrijvings- en rentekosten van de duurzame produktiemiddelen.

Bij de berekening van de rente over het in de slijtende duurzame produktiemiddelen geïnvesteerde vermogen is een rentevoet van 8½% aangehouden (1989 7%). Over het in de grond geïnvesteerde vermogen is 2½% en voor de vlottende middelen is 9½% (in 1989 7%) rente berekend. De kosten van de handenarbeid van de ondernemer en de meewerkende gezinsleden zijn op CAO-basis (inclusief werkgeversaandeel in de sociale lasten) gewaardeerd. In de berekende arbeidskosten van de ondernemer is geen beloning voor leiding en toezicht opgenomen.

Zowel bij de berekening van de kosten als van de opbrengsten is rekening gehouden met veranderingen in de gemiddelde bedrijfsstructuur, waardoor de aandelen van de verschillende kostenfactoren kunnen wijzigen. Dit heeft tot gevolg dat de procentuele kostenstijging per bedrijf kan afwijken van die per eenheid van oppervlakte. Ook met de opbrengstmutatie kan dit het geval zijn.

Een overzicht van de geprognostiseerde procentuele veranderingen van opbrengsten- en kostencategorieën, zowel voor de prijs- als volumecomponent, is opgenomen in bijlage 1.

3. De geraamde bedrijfsuitkomsten per bedrijfstak in 1990

3.1 Groenten onder glas 1)

3.1.1 Kosten

Op grond van de ontwikkeling van de prijzen (7%) en hoeveelheden (1,5%) van de ingezette produktiemiddelen is in 1990 ten opzichte van het voorgaande jaar een stijging van het kostenbeeld met 8,5% per bedrijf te verwachten. Er is rekening gehouden met een kleine toename van de oppervlakte glas met 1% per bedrijf.

Mede gelet op de vrij stabiele gemiddelde bedrijfsomvang wordt voor de meeste categorieën produktiemiddelen geen of slechts een beperkte toename van het verbruik verwacht.

De prijs per eenheid ingezette produktiemiddelen steeg met 7%. Zowel de prijs van de arbeid, van aardgas en van het vermogen (de rentevoet) liggen met respectievelijk 6, 18 en 23% flink boven de niveaus van 1989. De gemiddelde prijs per m³ gas in 1990 (22,5 ct/m³) ligt ruim drie centen per m³ boven die in 1989. De prijs was gedurende het jaar vrij stabiel. De gevolgen van de sterke olieprijsstijging in de tweede helft van 1990 zijn door de vertraagde doorwerking in de gasprijs in 1990 nog niet zichtbaar; in 1991 zal het effect hiervan wel in de gemiddelde gasprijs zijn begrepen.

Het verbruik van aardgas op het gemiddelde glasgroentebedrijf ligt in 1990 naar schatting circa 2% lager dan in 1989. Per vierkante meter is het verbruik in 1990 circa 3% gedaald.

Als gevolg van deze ontwikkelingen in prijs en verbruik van aardgas zullen de brandstofkosten in 1990 voor het gemiddelde bedrijf naar schatting 15% stijgen.

Voor arbeid wordt per bedrijf circa 7,5% stijging van de kosten voorzien, hetgeen opgebouwd is uit een toename van de uurloonkosten met 6% en een grotere inzet van deze produktiefactor met 1,5%.

De jaarkosten van duurzame produktiemiddelen (gebouwen, kassen, installaties en inventaris) zullen met circa 9% toenemen in 1990. Deze verwachting is gebaseerd op het feit dat het prijspeil van deze produktiemiddelen in 1989 circa 2% is gestegen, waarbij een investeringsniveau wordt geraamd zodanig dat de bestaande moderniteit van het gemiddelde bedrijf ongeveer wordt gehandhaafd. Hoofdoorzaak van deze forse stijging is echter de stijging met

1) Op het moment van het opstellen van de raming 1990 zijn de definitieve cijfers 1989 nog niet beschikbaar; derhalve zijn voor 1989 voorlopige uitkomsten vermeld.

1,5 procentpunt (tot 8,5%) van de ingerekende rentevoet over het in kapitaalgoederen vastgelegde vermogen.

De overige kostencategorieën geven in totaliteit ruim 6% stijging te zien per bedrijf, hetgeen opgebouwd is uit toename van zowel afleverings-, materiaal- en algemene kosten; naast enige prijsverhoging is met name de volumekant oorzaak van de geraamde kostenstijging.

3.1.2 Opbrengsten

De landelijke veilingomzet van kasgroenten 1990 zal naar verwachting circa 6% hoger uitkomen dan in 1989. Deze waarde­stijging is vrijwel gelijk aan de toename van de aangevoerde hoeveelheid produkt. Deze produktie is gerealiseerd op een vrijwel gelijk areaal als in 1989, zodat er in 1990 opnieuw sprake is van een toenemende produktie-intensiteit. De afzet heeft plaatsgevonden tegen een prijsniveau dat gemiddeld nauwelijks lager ligt dan in 1989.

Voor de diverse produktgroepen afzonderlijk is het prijs­beeld in 1990 in vergelijking met 1989 verschillend: hogere prijzen voor komkommer, aubergine en sla, en lagere voor vleestomaat en rode en groene paprika, en weinig verandering voor ronde tomaat en gele paprika.

Paprika heeft zich ook in 1990 vaster genesteld te midden van de al wat oudere hoofdprodukten (tomaat en komkommer). Verwacht wordt dat de aanvoer circa 50 tot 60% gestegen is ten opzichte van 1989 bij een uitbreiding van het areaal met ruim 40%. Dit was te merken aan de prijzen van groene en rode paprika (daling met 20 tot 25%). Gele paprika wist de prijs evenwel nog te handhaven bij een aanvoertoe­name van circa 25%.

De groei van de aanvoer tomaten komt opnieuw voor rekening van de vleestomaat, bij een vrij stabiel beeld van de ronde tomaat. Het beteelde areaal nam in totaliteit met 5% af. Door enige prijsdaling van de vleestomaat en prijsstabilisatie van de ronde tomaat in 1990 is het kg-prijsverschil tussen beide soorten nu verdwenen.

De aanvoer van komkommer is circa 4% hoger dan in 1989; deze produktie is afkomstig van een 2% kleiner teeltareaal. De handel heeft de komkommers afgenomen tegen gemiddeld hogere prijzen dan in 1989.

Voor de hoofdgewassen tomaat, komkommer en paprika laat zich in 1990 opnieuw een toename van de produktie per vierkante meter berekenen (6-8%). Op bedrijfsniveau wordt een toename van de geldelijke omzet verwacht van 8%. Bij een toename van de bedrijfsomvang met 1% stijgt het opbrengstniveau per vierkante meter met ruim 7% geheel als gevolg van hogere kg-­produkties per ha.

3.1.3 Bedrijfsuitkomsten

Bij de verwachte toename van de kosten per bedrijf met 8,5%, die de toename van de opbrengsten (8%) in lichte mate voor blijft, ontstaat in 1990 enige vermindering van de rentabiliteit. In 1990 treedt "ruilvoet"-verslechtering op (prijsverandering van respectievelijk input en output bedraagt respectievelijk +7 en -/-0,5%); de bruto-productiviteit ontwikkelt zich daarentegen duidelijk in positieve richting (toename volume van respectievelijk kosten en productie zijn respectievelijk 1,5 en 8,5%), en biedt bijna voldoende compensatie van het geleden ruilvoetverlies.

Het netto-bedrijfsresultaat wordt in 1990 geraamd op 0% van de kosten (in 1989 ook 0%). De bedrijfsuitkomsten zijn zodanig dat de opbrengst precies die middelen verschaft die nodig zijn voor een beloning van de ingezette produktiemiddelen tegen de geldende of ingerekende prijs. Per vierkante meter bedraagt het resultaat in 1990 ongeveer minus 20 cent.

De arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer is voor 1990 berekend op gemiddeld f 70.600,- respectievelijk f 91.500,-. In 1989 waren deze bedragen f 68.900,- respectievelijk f 86.000,-. De uitkomsten van de glasgroentebedrijven zijn weergegeven in bijlage 2.

3.2 Snijbloemen onder glas 1)

3.2.1 Kosten

De ontwikkeling van prijzen (6%) en hoeveelheden (2,5%) van de produktiemiddelen veroorzaakt een kostenstijging van 8,5% per bedrijf. Hierbij is aangenomen dat de gemiddelde bedrijfsomvang met 2% toeneemt. Dit betekent dat de kosten per m² in 1990 met 6,5% gestegen zijn. In 1990 wordt een flinke toename van de brandstofkosten verwacht (17%). Deze stijging vloeit voort uit een gemiddeld hogere gasprijs (18%), terwijl het verbruik 1% lager is.

De belangrijke kostenpost arbeid neemt ook in 1990 weer verder toe (8%); deze toename bestaat vooral uit een uurloonkostenstijging (5,5%), aangevuld met enige uitbreiding van de inzet van arbeidskracht (2%).

De kosten van duurzame produktiemiddelen gaan omhoog met 8,5%. Hoofdoorzaken zijn de gestegen rentevoet en de gestegen prijzen van de produktiemiddelen. De omvang van de investeringen wordt geacht voldoende te zijn om het productieapparaat in stand te houden.

1) Zie noot 1 op pagina 7.

Voor de overige kosten (materialen, aflevering en algemene kosten) wordt een stijging voorzien van 7,5% per bedrijf vooral als gevolg van grotere aanwending tegen wat hogere prijzen.

3.2.2 Opbrengsten

De landelijke omzet van snijbloemen zal in 1990 naar schatting 6,5% hoger zijn dan in 1989. Gezien de groei van de betaalde oppervlakte snijbloemen met 2,5% is er in 1990 duidelijk sprake van een grotere omzet per m² glas. Hoofdoorzaak hiervan is de grotere aanvoer (6%), die tegen een vrijwel gelijk gemiddeld prijspeil (+0,5%) kon worden afgezet. Enerzijds is voor de aanvoerstijging de uitbreiding van het areaal verantwoordelijk; anderzijds is er per oppervlakte-eenheid opnieuw sprake van groei (3,5%).

Vooraf het areaal van troschrysanthe en lelie (beide +11%) is sterk uitgebreid. Ook het snijbloemgewas met het grootste areaal namelijk de roos heeft zich weer verder uitgebreid (+4%). De belangrijkste overige soorten zijn vrij stabiel of vertonen enige teruggang (anjer en gerbera).

Vrijwel alle belangrijke snijbloemsoorten konden in 1990 het gemiddeld behaalde prijsniveau van 1989 evenaren (chrysanthe, roos, gerbera en tulp). Hogere prijzen kwamen voor bij anjer en gypsophila. Lagere prijzen bij lelie en cymbidium.

De aanvoer van chrysanthe en roos nam in 1990 net als in 1989 duidelijk toe, evenals de betaalde arealen van deze gewassen. De aanvoer van gerbera was stabiel bij een kleiner areaal; voor anjer gaven zowel areaal als aanvoer een daling te zien.

Deze ontwikkelingen worden bevestigd door de gang van zaken op de individuele bedrijven die behoren tot de steekproef snijbloemen van het rentabiliteits- en financieringsonderzoek. Voor deze snijbloemenbedrijven wordt rekening gehouden met een prijsstijging van 0,5% en een toename van de fysieke produktie per bedrijf met 6%.

De totale bedrijfsopbrengst (inclusief berekende aanwas van vaste plantopstanden) zal vermoedelijk 6% hoger zijn dan in 1989. Per vierkante meter komt de bedrijfsopbrengst in 1990 uit op circa 73 gulden, dat wil zeggen een stijging met f 3,- ten opzichte van 1989.

3.2.3 Bedrijfsuitkomsten

Met name door de kostenstijging die de opbrengstverbetering te boven gaat, moet in 1990 na 1989 nog verder worden ingeleverd op het rentabiliteitsniveau van 1988, toen alle gemaakte kosten nog werden goedge maakt.

Het netto-bedrijfsresultaat wordt in 1990 op een negatief niveau geraamd van -/ -9% van de kosten (1988: +2% en 1989: -/ -7%). Deze -/ -9% kan worden vertaald in een tekort van bijna 8 gulden per m². In 1990 treedt een aanzienlijke "ruilvoet"-ver-

slechtering op (prijsverandering van respectievelijk input en output zijn respectievelijk +6 en 0,5%); de bruto-productiviteit ontwikkelt zich daarentegen in positieve richting (toename volume van respectievelijk kosten en productie zijn respectievelijk 2,5 en 6%), maar biedt onvoldoende compensatie voor het geleden ruilvoetverlies.

Op grond hiervan wordt in 1990 een gemiddelde arbeidsopbrengst per ondernemer van f 21.700,- geraamd (f 33.500,- in 1989). Het gemiddelde ondernemersinkomen per ondernemer komt dan uit op f 46.100,- (in 1989 f 52.100,-).

De uitkomsten van de snijbloemenbedrijven zijn weergegeven in bijlage 2.

3.3 Potplanten onder glas 1)

3.3.1 Kosten

De kostenstijging in deze sector is ten opzichte van 1989 gemiddeld op circa 8% per bedrijf geraamd (5,5% prijsstijging en 2,5% hoger verbruik van produktiemiddelen). Hierbij is aangenomen dat de gemiddelde bedrijfsgrootte met 3% toeneemt.

De toename van de kosten doet zich voor in alle belangrijke kostencategorieën. Voor brandstof wordt geen wijziging in de verbruikte hoeveelheid verwacht, maar als gevolg van een hogere prijs stijgen de kosten met 18%.

Voor arbeid wordt een stijging voorzien van 8,5%, die veroorzaakt wordt door een 5,5% toename van de kosten per uur en 3% meer uren.

Ook de jaarkosten van duurzame produktiemiddelen laten relatief een grote stijging zien (circa 11% per bedrijf). In de volumesfeer wordt ook in 1990 weer gerekend op extra (jaar)kosten door de vele vernieuwingen die op de bedrijven plaatsvinden. Aan de prijskant zijn twee aspecten van belang: enerzijds een stijging van het gemiddelde prijspeil van de investeringsgoederen (2%) en anderzijds een verhoging van de ingecalculerde rentevoet van 7 naar 8,5%.

Een en ander leidt tot een stijging van de rentekosten met 25% en van de afschrijvingen met 4%.

De toename (5%) van de verzamelcategorie "overige" kosten (materialen, aflevering en algemeen) kan voor het grootste deel worden toegeschreven aan de volumecomponent.

3.3.2 Opbrengsten

Volgens de Landbouwtelling is het areaal pot- en perkplanten in Nederland in 1990 met 7% toegenomen. Daar een niet onbelang-

1) Zie noot 1 op pagina 7.

rijk deel van de potplanten niet via de veiling wordt afgezet, is de laatste niet geheel maatgevend voor de ontwikkeling van de geldopbrengsten van het gemiddelde bedrijf. De veilingomzet geeft slechts een indicatie. Er kan een omzetstijging op de veilingen verwacht worden van circa 12%, die voor het grootste deel wordt verklaard uit een hogere aanvoer (10%). Het gemiddelde prijsniveau van potplanten is in 1990 circa 1,5% hoger dan dat in 1989. Het gestegen aanvoer- en omzetbedrag in 1990 hangt sterk samen met de areaalsontwikkeling. Per oppervlakte-eenheid is daarnaast ook duidelijk sprake van groei van produktie en omzet (respectievelijk 2,5 en 4,5%).

Mede op grond van de opbrengstwaarnemingen op individuele bedrijven wordt een produktie- en opbrengsttoename van respectievelijk 5,5 en 7% per bedrijf verwacht.

3.3.3 Bedrijfsuitkomsten

Gegeven de hiervoor beschreven ontwikkelingen in kosten en opbrengsten wordt ook voor 1990 een voortzetting van het gunstige rentabiliteitsniveau van de afgelopen jaren verwacht. Het gemiddelde netto-bedrijfsresultaat wordt geraamd op 3% van de kosten; dit is gelijk aan 1989.

Op grond hiervan kan de arbeidsopbrengst per ondernemer op circa f 93.800,- worden geraamd (1989: f 91.900,-). Het ondernemersinkomen per ondernemer zal dan naar schatting f 125.500,- bedragen (1989: f 115.300,-).

De uitkomsten van de potplantenbedrijven zijn weergegeven in bijlage 2.

3.4 Totaal tuinbouw onder glas 1)

Om tot een totaal beeld van de glastuinbouw te komen worden de hiervoor behandelde groepen - groenten onder glas, snijbloemen onder glas, en potplanten onder glas - en de zeer beperkte groep gemengde glasbedrijven gecombineerd.

Op grond van de ontwikkelingen in de onderliggende sectoren wordt voor de glastuinbouw in totaliteit een toename met 7% verwacht van de opbrengst per bedrijf, terwijl de kosten met 8,5% stijgen ten opzichte van het voorgaande jaar; de gemiddelde bedrijfsomvang neemt toe met 1,5%.

Relatief de grootste kostenstijging doet zich voor bij de factor brandstof (16,5%); bij een lichte afname van het verbruik (-1,5%) stijgt de gemiddelde prijs per eenheid met 18%.

Ook arbeid en duurzame produktiemiddelen stijgen in belangrijke mate (respectievelijk 8 en 9%). Bij arbeid ligt de voornaamste oorzaak in de gestegen kosten per uur (+6%). Bij de jaar-

1) Zie noot 1 op pagina 7.

kosten van duurzame produktiemiddelen is de hoofdoorzaak de scherp gestegen rentekosten: de ingecalculerde rentevoet over geïnvesteerd vermogen (exclusief grond) bedraagt in 1990 8,5% tegen 7% in 1989. Het prijsniveau van het pakket duurzame produktiemiddelen is in 1990 weer enkele procenten hoger dan in 1989, hetgeen invloed heeft zowel op de berekende rentekosten als op de afschrijvingskosten die gebaseerd zijn op de nieuwwaarde van het produktieapparaat (actueel prijspeil).

De 7% hogere opbrengst voor het gemiddelde glastuinbouwbedrijf wordt geheel veroorzaakt door een hogere produktie per bedrijf. Gemiddeld is het prijsniveau van alle produkten ongewijzigd ten opzichte van 1989. Deze situatie geldt in grote lijnen zowel voor de sectoren groenten, snijbloemen en potplanten.

De combinatie van een kostenstijging die de opbrengststijging enigszins overtreft, betekent een beperkte daling van het kostendekkende rentabiliteitsniveau van 1989 (-/-3%) tot -/-4% van de kosten in 1990.

Op grond hiervan wordt in 1990 een gemiddelde arbeidsopbrengst van de ondernemer geraamd van f 52.800,- (1989 f 56.700,-). Het gemiddelde ondernemersinkomen per ondernemer komt dan uit op f 76.400,- (1989 f 75.100,-).

De uitkomsten van de totale tuinbouw onder glas zijn weergegeven in bijlage 2.

3.5 Champignons 1)

3.5.1 Kosten

Op basis van het prijsverloop en gebruik van de produktiemiddelen treedt in 1990 een stijging op in het totale kostenniveau van circa 5% per bedrijf. Bij de kostenraming is aangenomen dat de gemiddelde bedrijfsoppervlakte met 3% toeneemt in vergelijking met het voorgaande jaar, zodat per m² het totale kostenniveau met circa 2% toeneemt. Voor de oorzaken hiervan staan hieronder de ontwikkelingen bij de belangrijkste kostencategorieën vermeld.

De kosten van directe teeltmaterialen (compost, broed en dekgrond) wijken per m² nauwelijks af van die in 1989.

Voor de kosten van de belangrijke categorie arbeid (ruim een derde van alle kosten) wordt een stijging van 4,5% verwacht. Dit hangt samen met een wat kleinere arbeidsinzet die wordt beloond tegen een gemiddeld loonniveau dat ruim 5 procent hoger ligt dan in 1989.

De berekende kosten van de duurzame produktiemiddelen (gebouwen, cellen en inrichting) zullen in 1990 aanmerkelijk hoger liggen dan in 1989 (bijna 10% per bedrijf). Hoofdoorzaak is de

1) Zie noot 1 op pagina 7.

gestegen rentekosten. Voor de ingecalculerde rentevoet is een verhoging toegepast van 7 naar 8,5%. De (berekende) rentekosten nemen in totaliteit met ongeveer een kwart toe; de afschrijving zal in verband met hogere prijzen voor de investeringsgoederen een redelijke investeringsactiviteit 2% hoger uitkomen.

Voor de overige kostencategorieën (bijvoorbeeld aflevering en algemeen) wordt - in totaliteit - een toename van 2% voorzien.

3.5.2 Opbrengsten

Aangezien niet alle champignons voor de veilingklok worden afgezet, hoeft de ontwikkeling in de veilingafzet niet maatgevend te zijn voor het totale afzetgebeuren. De aanvoer op de veilingen is in 1990 groter dan in 1989 (circa 14%). Het betaalde areaal champignons is in 1990 volgens meetellingsgegevens met bijna 7% toegenomen.

Mede op grond van de opbrengstwaarnemingen op individuele bedrijven wordt in 1990 aan de opbrengstkant een gelijke fysieke m²-productie verwacht als in 1989. De afzet vond plaats tegen lagere prijzen (-5%). Gemiddeld zal de omzet van champignons hierdoor met circa 2% per bedrijf dalen.

3.5.3 Bedrijfsuitkomsten

Lagere prijzen voor champignons in 1990 drukken de rentabiliteit weer terug naar het niveau van 1987; de gunstige situatie van 1988 en 1989 toen de opbrengsten (vrijwel) voldoende waren om alle kosten te dekken, kan in 1990 niet opnieuw worden bereikt.

In 1990 zal uit de opbrengsten naar verwachting voor iedere f 100,- kosten een tekort resulteren van f 6,-. In 1989 werden alle kosten goedge maakt. Het gemiddelde netto-bedrijfsresultaat ligt daarmee op negatief 6% van de kosten. Per m² teeltoppervlakte bedragen (op jaarbasis) de totale kosten f 366,- en de opbrengsten f 342,-; het tekort bedraagt hierdoor f 24,- per m².

De arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer worden op gemiddeld f 48.100,- respectievelijk f 62.700,- becijferd (vorig jaar f 69.800,- respectievelijk f 80.000,-).

De uitkomsten van de bedrijven met champignons zijn weergegeven in bijlage 3.

Bijlage 1 Raming van de wijzigingen in opbrengsten en kosten per bedrijf in de groenteteelt, de snijbloemeteelt, de potplantenteelt onder glas, de totale glassector en de champignoneteelt in 1990; procentuele wijzigingen ten opzichte van 1989

| | Groenten onder glas | | Snijbloemen onder glas | | Potplanten onder glas | | Totaal tuinbouw onder glas | | | | | |
|------------------------------|---------------------|---------------------|------------------------|---------------------|-----------------------|---------------------|----------------------------|-----|---------------------|------|---------------------|------|
| | 1 | 2 | 3 | 3 | 3 | 3 | 1,5 | | | | | |
| | prijs volume waarde | prijs volume waarde | prijs volume waarde | prijs volume waarde | prijs volume waarde | prijs volume waarde | prijs volume waarde | | | | | |
| Glasoppervlakte | | | | | | | | | | | | |
| Opbrengst | -0,5 | 8,5 | 8,0 | 0,5 | 6,0 | 6,5 | 1,5 | 5,5 | 7,0 | 0,0 | 7,0 | 7,0 |
| Kosten | | | | | | | | | | | | |
| - rente en afschrijving | 9,0 | 0,0 | 9,0 | 8,0 | 0,0 | 8,5 | 9,5 | 2,0 | 11,5 | 8,5 | 0,5 | 9,0 |
| - brandstof | 18,0 | -2,0 | 15,5 | 18,0 | -1,0 | 17,0 | 18,0 | 0,0 | 18,0 | 18,0 | -1,5 | 16,5 |
| - arbeid | 6,0 | 1,5 | 7,5 | 5,5 | 2,0 | 8,0 | 5,5 | 3,0 | 8,5 | 6,0 | 2,0 | 8,0 |
| - overige kosten | 1,0 | 5,0 | 6,5 | 1,5 | 6,0 | 7,5 | 1,5 | 3,5 | 5,0 | 1,5 | 5,0 | 6,5 |
| Totale kosten | 7,0 | 1,5 | 8,5 | 6,0 | 2,5 | 8,5 | 5,5 | 2,5 | 8,0 | 6,0 | 2,0 | 8,5 |
| Champignons | | | | | | | | | | | | |
| | prijs volume waarde | | prijs volume waarde | | prijs volume waarde | | prijs volume waarde | | prijs volume waarde | | prijs volume waarde | |
| Teeltoppervlakte | | | | | | | | | | | | |
| Opbrengst | -5,0 | 3,0 | -2,0 | | | | | | | | | |
| Kosten | | | | | | | | | | | | |
| - rente en afschrijving | 9,5 | 0,0 | 9,5 | | | | | | | | | |
| - brandstof | 18,0 | 0,0 | 18,0 | | | | | | | | | |
| - compost, broed en dekgrond | 0,0 | 2,0 | 2,0 | | | | | | | | | |
| - arbeid | 5,5 | -1,0 | 4,5 | | | | | | | | | |
| - overige kosten | 2,0 | 0,0 | 2,0 | | | | | | | | | |
| Totale kosten | 4,5 | 0,0 | 4,5 | | | | | | | | | |

Bijlage 2 Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in gld., in de groente-, de snijbloementeel, de potplantenteelt onder glas en de totale glassector in 1990 in vergelijking met de resultaten in 1989 a)

| | Groenten onder glas a) | | Snijbloemen onder glas a) | | Potplanten onder glas a) | | Totaal tuinbouw onder glas a) | |
|---|------------------------|--------|---------------------------|--------|--------------------------|---------|-------------------------------|--------|
| | 1989 | 1990 | 1989 | 1990 | 1989 | 1990 | 1989 | 1990 |
| Glasoppervl., gem. per bedrijf (are) | 106 | 107 | 100 | 102 | 86 | 89 | 101 | 103 |
| 1. Uitkomsten | | | | | | | | |
| a. per bedrijf | | | | | | | | |
| kosten | 612800 | 665900 | 760600 | 826500 | 1043600 | 1129100 | 730100 | 791300 |
| opbrengsten | 614900 | 663700 | 704200 | 747800 | 1078500 | 1160300 | 710600 | 759800 |
| netto-bedrijfsresultaat | 2100 | -2200 | -56400 | -78700 | 34900 | 31200 | -19500 | -31500 |
| idem per f 100,- kosten | 0 | 0 | -7 | -9 | 3 | 3 | -3 | -4 |
| b. per ondernemer | | | | | | | | |
| arbeidsopbrengst b) | 68900 | 70600 | 33500 | 21700 | 91900 | 93800 | 56700 | 52800 |
| ondernemersinkomen c) | 86000 | 91500 | 52100 | 46100 | 115300 | 125500 | 75100 | 76400 |
| 2. Uitkomsten per m2 glasoppervlakte | | | | | | | | |
| Kosten: | | | | | | | | |
| rente en afschrijving | 12,70 | 13,70 | 19,80 | 21,00 | 24,30 | 26,40 | 16,90 | 18,10 |
| brandstof | 8,10 | 9,30 | 7,60 | 8,70 | 9,30 | 10,70 | 8,00 | 9,20 |
| arbeid | 19,20 | 20,50 | 23,10 | 24,40 | 30,20 | 31,80 | 22,00 | 23,30 |
| overige kosten | 17,80 | 18,70 | 25,70 | 27,00 | 57,50 | 58,60 | 25,10 | 26,20 |
| Totaal | 57,80 | 62,20 | 76,20 | 81,10 | 121,30 | 127,50 | 72,00 | 76,80 |
| Opbrengsten | 58,00 | 62,00 | 70,50 | 73,40 | 125,40 | 131,00 | 70,10 | 73,80 |
| Netto-bedrijfsresultaat | 0,20 | -0,20 | -5,70 | -7,70 | 4,10 | 3,50 | -1,90 | -3,00 |

a) Op het moment van het opstellen van de raming 1990 zijn de definitieve cijfers 1989 nog niet beschikbaar; derhalve zijn voor 1989 voorlopige uitkomsten vermeld; b) Netto-bedrijfsresultaat + berekende kosten voor de handenarbeid van de ondernemer; c) Arbeidsopbrengst + saldo berekende en betaalde rente.

Bijlage 3 Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in gld., in de champignonteelt in 1990 in vergelijking met de resultaten in 1989 a)

| | 1989 | 1990 |
|--|--------|--------|
| Teeltoppervlakte, gemiddeld per bedrijf (m2) | 1320 | 1360 |
| 1. Uitkomsten | | |
| a. per bedrijf | | |
| kosten | 474200 | 495900 |
| opbrengsten | 474000 | 463900 |
| netto-bedrijfsresultaat | -200 | -32000 |
| idem per f 100,- kosten | 0 | -6 |
| b. per ondernemer | | |
| arbeidsopbrengst b) | 69800 | 48100 |
| ondernemersinkomen c) | 80000 | 62700 |
| 2. Uitkomsten per m2 teeltoppervlakte | | |
| Kosten: | | |
| rente en afschrijving | 64,20 | 68,40 |
| brandstof | 8,40 | 9,60 |
| arbeid | 125,80 | 127,60 |
| compost, broed en dekgrond | 87,10 | 86,30 |
| overige kosten | 74,50 | 73,70 |
| Totaal | 360,00 | 365,60 |
| Opbrengsten | 359,90 | 342,00 |
| Netto-bedrijfsresultaat | -0,10 | -23,60 |

a) Op het moment van het opstellen van de raming 1990 zijn de definitieve cijfers 1989 nog niet beschikbaar; derhalve zijn voor 1989 voorlopige uitkomsten vermeld; b) Netto-bedrijfsresultaat + berekende kosten voor de handenarbeid van de ondernemer; c) Arbeidsopbrengst + saldo berekende en betaalde rente.